Eduskunta
Talousvaliokunta

Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2020)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joita noudattamalla erilaisia palveluja voidaan koronavirusepidemian aikana tarjota asiakkaille ja toimintaan osallistuville sillä tavoin turvallisesti, että uusien tartuntojen leviämistä voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti estää. Näitä toimia ovat koronavirustaudin leviämisen estämiseen tähtäävien hygieniakäytänteiden edellyttämiseen, tilojen ja pintojen puhdistamiseen sekä riittävien etäisyyksien ylläpitoon liittyvät toimet.

Alueellisen tautitilanteen niin vaatiessa toissijaisena keinona yleisten hygieniavaatimusten noudattamisen lisäksi kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen, jossa se edellyttää elinkeinonharjoittajia ja muita toimijoita ryhtymään toimenpiteisiin, joilla estetään lähikontaktit asiakastiloissa ja muissa toimintaan osallistuville avoimissa tiloissa. Viimesijaisena keinona esityksessä ehdotetaan, että kunta tai aluehallintovirasto voisi sulkea asiakkaiden tai osallistujien käyttöön tarkoitetut elinkeino- tai muun toiminnan tilat määräajaksi. Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi vastaavista hygieniavaatimuksista sekä tarvittaessa viranomaispäätöksellä toteutettavasta matkustajamäärien rajoittamisesta henkilöliikenteessä.

Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjät ymmärtää tarpeen luoda riittävät edellytykset koronaviruspandemian hallintaan. Niin taloudellisten toimijoiden toimintamahdollisuuksien kuin tartuntojen leviämisen estämisen kannalta on tarkoituksenmukaista soveltaa täsmällisesti kohdennettuja rajoitustoimia laaja-alaisten rajoitustoimien sijasta. Myös yritysten kannalta on tärkeää, että taudin leviäminen saadaan mahdollisimman tehokkaasti estettyä ja yhteiskunta pidettyä avoinna siten, että yritykset voivat harjoittaa normaalia liiketoimintaa. Elinkeinonharjoittajat ottivat koronaviruksen levitessä omaehtoisesti käyttöönsä kattavia tartuntojen torjuntatoimia, joka osaltaan kertoo siitä, että yrityksillä itsellään on hyvin vahva intressi koronaviruksen leviämisen estämisessä.

Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jossa koronavirustaudin leviämisen estämiseksi asiakkaille ja muille toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen

käyttöä voitaisiin väliaikaisesti rajoittaa, mikäli yleiset koronavirustaudin leviämisen estämiseksi toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä. Säännöksen mukaan tilojen käytön edellytyksenä on, että asiakkaiden olisi tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Koska säännöksen mukainen päätös koskisi kaikkia alueella toimivia elinkeinonharjoittajia, näiden toimialasta riippumatta, on perusteltua, että elinkeinonharjoittajat voisivat itse toteuttaa velvoitteet omaan toimintaansa parhaiten sopivalla tavalla. Säännöksen liikkumavara on tärkeä, sillä elinkeinonharjoittajalla itsellään on yleensä parhaat edellytykset löytää sellaisia ratkaisuja, jotka aiheuttavat vähiten haittaa liiketoiminnan harjoittamiseen, mutta jotka edesauttavat tartuntojen leviämisen estämisessä. Asiakasmäärien rajoittaminen tulisi säilyä suunnitellusti viimesijaisena keinona päätöksen edellytysten täyttämiseksi.

Suomen Yrittäjät korostaa, ettei elinkeinovapautta tule rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. On perusteltua, että voimakkaampiin toimiin voidaan siirtyä vasta kun aiemmat toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä. Elinkeinonharjoittajaan kohdistettu tilojen sulkemista koskeva päätös tarkoittaa voimakasta puuttumista ja merkittävää rajoitusta elinkeinovapauteen tekemällä toiminnan harjoittamisen käytännössä mahdottomaksi rajoituspäätöksen voimassaoloaikana. Tämän vuoksi pidämme perusteltuna, että päätösten ajallista pituutta on lyhennetty luonnosvaiheessa ehdotetuista pituuksista. Huomautamme, ettei päätöksenteossa enimmäismääräaikoja tule kuitenkaan soveltaa pääsääntöinä, vaan tilannekohtaisesti päätöksiä tulisi antaa myös kestoltaan lyhyempinä, mikäli se olisi tarkoituksenmukaista.

Kannatamme lähtökohtaisesti sääntelyvalintaa, jossa asiakastilojen käytön kieltoa koskeva säännös on rajoitettu vain tiettyihin toimintoihin tai tiloihin, jotka muodostavat erityisen riskin koronavirustaudin leviämiselle. Tämä parantaa sääntelyn ennakoitavuutta. Sääntelyn kohdistaminen tiettyihin toimintoihin ja tiloihin kuitenkin merkitsee, että mahdolliset rajoitukset kohdistuisivat sellaisille toimialoille, joissa on muutoinkin ollut merkittäviä vaikeutuksia koronasta johtuvista syistä. On selvää, että nyt ehdotettujen rajoitusten toimeenpano vaikeuttaisi näiden toimialojen tilannetta entisestään. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että erityisen riskin toimintaan tai tiloihin luetellaan vain hyvin harkitusti sellaisia tiloja ja toimintoja, joissa on todistettua näyttöä tartuntojen leviämisestä.

Huomautamme, että asiakastilojen sulkemista koskeva säännös koskisi hyvin erilaisten toimialojen toimintoja ja tiloja. Esimerkiksi liikunta- ja urheilutoimintaa koskevat toiminnat ja tilat kattavat alleen varsin erityyppisiä tilanteita, joiden kategorisoiminen samaan korkeaan riskiluokkaan ei välttämättä kuvasta oikealla tavalla kunkin yksittäisen päätöksen kohteena olevan toiminnan tai tilan aiheuttamaa todellista riskitasoa. Kuntosalien rinnastaminen riskitasoltaan vastaavaksi kuin tilojen, joita käytetään joukkueurheiluun

tai kontaktilajien harrastamiseen vaikuttaa kyseenalaiselta ratkaisulta. Tilojen sulkeminen yleispäätöksellä aiheuttaa haasteita, koska tapauskohtaisesti ei voitaisi huomioida eri tiloihin liittyviä erityispiirteitä tai niissä toteutettuja erityisjärjestelyjä, jotka voivat vaikuttaa lieventävästi erityisen riskin olemassaoloon tai jopa kokonaan poistaa sen. Viranomaiselle ei tule luoda mahdollisuutta sulkea asiakastiloja vain varmuuden vuoksi. Tämän vuoksi esitämme, että tilojen sulkemista koskevan säännöksen erityisen riskin toimintoja ja tiloja tarkennettaisiin esitetystä. Katsomme, ettei yleispäätös sovellu tilojen sulkemisiin, kun kyse on merkittävästä elinkeinovapauden rajoituksesta. Yleispäätöksen soveltumista tilojen sulkemiseen tulisikin selvittää tarkemmin ottaen huomioon toteutuuko sen osalta sääntelyn täsmällisyys-, tarkkarajaisuus- ja välttämättömyysvaatimus.

Sulkemispäätös voi merkitä, yritystoiminnan täydellistä keskeytymistä ja siten myös tulojen tyrehtymistä tai ainakin merkittävää vähentymistä. Kuitenkin suurin osa toimintaan liittyvistä kiinteistä kuluista jatkaisivat juoksemistaan. Myös asiakkaiden lähikontaktien estämistä koskevan edellytyksen toteuttaminen voi tarkoittaa asiakasmäärän rajoittamista ja vaikuttaa toiminnan kannattavuuteen.

Esityksessä ei kuitenkaan ole luotu menettelyä niiden vahinkojen hyvitykseen, joita elinkeinonharjoittajalle aiheutuisi lainsäädännön nojalla asetetuista rajoituksista. Erityisesti sulkupäätöksistä aiheutuvien vahinkojen kompensointi on tärkeää, jos halutaan välttää koronasta odotettavan konkurssiaallon syventyminen. Julkisen vallan toimenpiteet eivät saa liikaa haitata tai johtaa liiketoiminnan päättymiseen. Suomen Yrittäjät pitääkin tärkeänä, että rajoitusten aiheuttamat vahingot korvataan yrityksille.

Vaikka säännökset asettaisivat reunaehdot päätöksien toimeenpanolle, jää viranomaiselle kuitenkin harkintavaltaa päätöksien antamisen sekä niiden laajuuden suhteen. Olisi varmistettava, että alueelliset viranomaiset tulkitsevat ja soveltavat säännöksiä yhdenmukaisella tavalla kaikkialla Suomessa. Tämän varmistamiseksi esitämme toteutettavaksi yhdenmukaista päätöksentekoa turvaavat menetelmät. Menetelmien avulla tulee varmistaa, etteivät alueellisen päätöksenteon vuoksi yritykset, eri puolilla Suomea, joudu perusteettomasti huonompaan asemaan asetettavien rajoitusten suhteen, jos olosuhteet alueilla olisivat kuitenkin käytännössä vastaavat.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Karoliina Katila
asiantuntija